

TPPK VA PTPKNING NIZOMLARI VA TUSHUNTIRISH XATLARI BILAN TANISHISH

Norpulatova Marjona azizbek qizi

Hamrayeva Vazira Rashid qizi

*Jizzax davlat pedagogika universiteti Pedagogika va psixologiya fakulteti
Maxsus pedagogika: logopediya yoʻnalishi yoʻnalishi 518,22 guruh talabasi*

Anatatsiya: Bugungi maqolamizda tppk va ptpkning nizomlari va tushuntirish xatlari bilan tanishish hamda Komissiyaning maqsadi Komissiyaning tarkibi, qoida tariqasida, toq sonda kamida 7 nafar aʼzodan iborat boʻlishi Komissiya tarkibiga oliy psixologik, 408 tibbiy, pedagogik maʼlumotga hamda 5 yillik mehnat stajiga ega boʻlgan yuqori malakali psixolog, pedagog-defektolog (oligofrenopedagog, surdopedagog, tiflopedagog, logoped), psixonevrolog, nevropatolog, ortoped, otorinolaringolog, okulist, pediatrialarning amalga oshiradigan ishlari haqida yoritib berilgan.

Kalit soʻzlar: tppk va ptpk, 7 nafar, , 408 tibbiy, 5 yillik mehnat staj, malakali psixolog, pedagog-defektolog (oligofrenopedagog, surdopedagog, tiflopedagog, logoped), psixonevrolog, nevropatolog, ortoped, otorinolaringolog, okulist, pediatri

Kirish. Komissiyaning maqsadi 5 yoshdan 18 yoshgacha boʻlgan jismoniy yoki psixik rivojlanishida nuqsonlari mavjud bolalami aniqlash va ulami ixtisoslashtirilgan taʼlim muassasalariga (5-7 407 yoshdagi bolalami ixtisoslashtirilgan taʼlim muassasalari huzuridagi tayyorlov guruhlariga) yuborish uchun xulosa berishdan iborat Komissiya quyidagi asosiy vazifalarni amalga oshiradi: bolalami ulaming jismoniy yoki psixik rivojlanishidagi nuqsonlarni aniqlash uchun ota-onalar yoki ularning oʻmini bosuvchi shaxslar ishtirokida koʻrikdan oʻtkazadi; bolalami koʻrikdan oʻtkazishda ular bilan bevosita muloqot qiladi va ulardagi nuqsonlarni tasdiqlovchi hujjatlarni oʻrganadi; bolaning jismoniy yoki psixik rivojlanishidagi nuqsonlari haqida yashash joyidagi shifoxona shifokorlari tomonidan qoʻyilgan tashxisning ishonchligini oʻrganadi; bolalarning rivojlanishidagi nuqsonlarni kompleks ravishda tekshirish natijalari asosida ulaming imkoniyatlarini aniqlaydi; bolaning jismoniy yoki psixik rivojlanishidagi nuqsoniga qoʻyilgan tashxis oʻz tasdigʻini topsa, ulami tegishli ixtisoslashtirilgan muassasalarga yuborish uchun xulosa beradi; bolalami bir ixtisoslashtirilgan taʼlim muassasasidan boshqa ixtisoslashtirilgan taʼlim muassasasiga yoki inklyuziv (uygʻunlashgan) sharoitda taʼlim olishi uchun umumtaʼlim muassasasiga oʻtkazish yuzasidan xulosa beradi; bolalami ixtisoslashtirilgan taʼlim muassasasidan Oʻzbekiston Respublikasi Sogʻmiqni saqlash vazirligi hamda Mehnat va aholini ijtimoiy muhofaza qilish vazirligining tegishli muassasasiga oʻtkazish yuzasidan xulosa beradi; jismoniy yoki psixik

rivojlanishi da nuqsoni bo'lgan bolalar bilan ishlaydigan pedagog, psixolog, tibbiy xodimlar hamda ota-onalar yoki ulaming o'mini bosuvchi shaxslarga zarur maslahatlar beradi; qonun hujjatlariga muvofiq boshqa vazifalarni amalga oshiradi.

KOMISSIYA FAOLIYATINI TASHKIL ETISH Komissiya har yili may oyining 20-sanasiga qadar tegishli xalq ta'limi hamda sog'liqni saqlash boshqarmalarining qo'shma qaroriga asosan, rais, rais o'rinbosari, a'zolar va kotibdan iborat tarkibda tuziladi. Komissiyaning tarkibi, qoida tariqasida, toq sonda kamida 7 nafar a'zodan iborat bo'ladi. Komissiya tarkibiga oliy psixologik, 408 tibbiy, pedagogik ma'lumotga hamda 5 yillik mehnat stajiga ega bo'lgan yuqori malakali psixolog, pedagog-defektolog (oligofrenopedagog, surdopedagog, tiflopedagog, logoped), psixonevrolog, nevropatolog, ortoped, otorinolaringolog, okulist, pediater shifokorlar kiritiladi. Bunda tegishli yil uchun Komissiya tarkibiga kiritilgan mutaxassis kelgusi ikki yil mobaynida Komissiya tarkibiga a'zo sifatida kiritilishi mumkin emas, rais, rais o'rinbosari va kotib bundan mustasno. Komissiya raisi etib xalq ta'limi boshqarmasi boshlig'i yoki uning o'rinbosari, Komissiya raisining o'rinbosari etib sog'liqni saqlash boshqarmasi boshlig'ining onalik va bolalikni muhofaza qilish bo'yicha o'rinbosari tayinlanadi. Xalq ta'limi boshqarmasining Umumiy o'rta, maktabgacha ta'lim va darsliklar bo'limining ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalari bo'yicha mas'ul mutaxassisi Komissiya kotibi hisoblanadi. Komissiya raisi: Komissiya ishini tashkil etadi; Komissiyaning ish rejasini tasdiqlaydi; Komissiya yig'ilishi o'tkaziladigan sana, vaqt va joyni belgilaydi; Komissiya a'zolari tomonidan Komissiyaga yuklatilgan vazifalarning bajarilishini nazorat qiladi. Komissiya raisi mehnat ta'tili, kasallik va boshqa sabablarga ko'ra bo'lmagan hollarda uning vazifalarini bajarish Komissiya raisining o'rinbosariga yuklatiladi. Komissiya faoliyati uchun zarur bo'lgan xona, jihozlar, didaktik va o'quv-metodik materiallar xalq ta'limi boshqarmasi tomonidan ta'minlanadi. Komissiya yig'ilishi rais tomonidan tasdiqlangan rejaga asosan o'tkaziladi. Bunda Komissiya yig'ilishlari ish hajmini inobatga olgan holda iyun oyining birinchi ish kunidan oktyabr oyining oxirgi ish kuniga qadar har haftada kamida bir marotaba, shundan keyin kelgusi yil uchun tashkil etiladigan Komissiya o'z faoliyatini boshlaguniga qadar har oyda kamida bir marotaba o'tkaziladi. Komissiya a'zolari Komissiya yig'ilishi o'tkaziladigan kun yoki Komissiya yig'ilishini o'tkazish zarurati yo'qligi haqida 409 Komissiya kotibi tomonidan kamida uch kun oldin xabardor qilinadi. Komissiyaning bare ha a'zolari Komissiya yig'ilishida ishtirok etishlari shart. Komissiya yig'ilishida Komissiya a'zolarining xulosalari asosida qaror qabul qilinadi va bayonnoma bilan rasmiylashtiriladi. Bolani ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasasiga yuborish bo'yicha xulosa qabul qilingan taqdirda, unda ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasasiga yuborilayotgan bola bilan olib boriladigan ta'lim-tarbiyaviy va davolash-tuzatish ishlari bo'yicha tavsiyalar ham ko'rsatilishi lozim. Bayonnoma Komissiyaning barcha a'zolari tomonidan imzolanadi. Komissiya kotibi tomonidan Komissiyaning ish faoliyatiga doir quyidagi hujjatlar yuritiladi: Komissiyaga kelib tushgan arizalarni qayd qilish daftari; Komissiya yig'ilishi bayonnomalarini qayd qilish daftari va bayonnomalarning nusxalari.

KOMISSIYA TOMONIDAN HUJJATLARNI KO'RIB CHIQUV Komissiya xulosasini olish uchun bolaning ota-onasi yoki ulaming o'mini bosuvchi shaxslar tomonidan quyidagi hujjatlar taqdim etiladi: a) ariza; b) bolaning tug'ilganlik to'g'risidagi guvohnomasining nusxasi; v) bolaning ta'lim olganligi to'g'risidagi hujjatlar; g) bolaning o'qish joyidan ta'limning muddati, o'quv fanlarini o'zlashtirishi va xulq-atvori, bolaga yakka tartibda ko'mak berish borasida amalga oshirilgan chora-tadbirlarning batafsil tahlili aks ettirilgan ma'lumotnoma va tavsifhoma; d) bolaning yashash joyidagi shifoxona bosh vrachi tomonidan imzolangan, uning rivojlanishi tarixidan mufassal ko'chirma: bolaning umumiy rivojlanishi holati to'g'risida pediatrik xulosasi;

psixonevrologning tibbiy tashxisi va bolaning aqliy rivojlanishiga tavsifi; 410 otorinologning quloq, tomoq, burun va talaffuz artikulyasiyasida ishtirok etuvchi organlarning holatiga tavsifi (eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar uchun nutq va shivirlab aytilgan so'zlar idrok etish holati to'g'risidagi ma'lumotlar, audiogramma ma'lumotlari); oftalmologning ko'rish organiga tavsifi (ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalar uchun batafsil tashxisi); ortoped vrachning xulosasi (tayanch-harakatlanish apparatida nuqsoni bo'lgan bolalar uchun); e) yashash joyidan ma'lumotnoma va tavsifnoma. Ta'lim muassasalarida o'qimagan bolalar uchun mazkur Nizomning 20-bandi «V» va «g» kichik bandlarida ko'rsatilgan hujjatlar taqdim etilmaydi. Mazkur Nizomning 20-bandida ko'rsatilgan hujjatlari taqdim etilgan bola Komissiyaning navbatdagi yig'ilishida tekshiruvdan o'tkaziladi. Bolaning ota-onasi yoki ularning o'zining bosuvchi shaxslari bola tekshiruvdan o'tkaziladigan kun haqida Komissiya kotibi tomonidan xabardor qilinadi. Tekshiruvga olib kelingan bolalar Komissiya tomonidan ularning individual xususiyatlari, yoshi, jinsi, jismoniy va psixik holatini hisobga olgan holda kompleks tekshiruvdan o'tkazilishi lozim. Bolalar psixologik-tibbiy-pedagogik ko'rsatmalarga muvofiq ota-onalar yoki ularning o'zining bosuvchi shaxslari ishtirokida Komissiyaning har bir a'zosi yoki bir vaqtning o'zida bir nechta a'zolari tomonidan tekshiruvdan o'tkaziladi. Komissiya a'zolari tomonidan bolalarni ko'rikdan o'tkazish, ular bilan bevosita muloqot qilish va ulardagi nuqsonlarni tasdiqlovchi hujjatlarni o'rganish natijasida ularning jismoniy yoki psixik nuqsoniga qo'yilgan tashxis o'z tasdiqini topsa, ularni ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalariga yuborish yuzasidan xulosa beriladi. Komissiya xulosasi bolaning ta'lim olishi uchun maxsus sharoitlarga ega bo'lish huquqini ta'minlovchi hujjat hisoblanadi. Tekshiruvdan o'tkazilgan bola yuzasidan Komissiya yig'ilishi bayonnomasi ota-onalar yoki ularning o'zining bosuvchi shaxslarga besh kun ichida berilishi shart. Komissiya tomonidan berilgan xulosa va tavsiyalarning asosligi uchun Komissiya raisi va a'zolari javobgar hisoblanadi.

YAKUNIY QOIDALAR Jismoniy yoki psixik rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalarni ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasasiga yuborish xalq ta'limi boshqarmasi tomonidan Komissiyaning xulosasiga ko'ra, ota-onalar yoki ularning o'zining bosuvchi shaxslarning roziligi bilan amalga oshiriladi. Komissiya faoliyati ustidan nazorat O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi va Sog'liqni saqlash vazirligi tomonidan amalga oshiriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2020). Maxsus ta'limga muhtoj bolalar uchun ta'lim-tarbiya tizimini rivojlantirish bo'yicha qarorlar to'plami. Toshkent: O'zbekiston matbuot nashriyoti.
2. Zaynutdinova, S. R. (2019). Maxsus ehtiyojli bolalar bilan ishlashda tibbiy va pedagogik yondashuvlar. Toshkent: TDPU nashriyoti.
3. Zokirova, N. K. (2021). "Tibbiy psixologik-pedagogik komissiya faoliyatining huquqiy asoslari." Ta'lim va innovatsiyalar jurnali, 5(2), 34–41.
4. Zlotnikov, M. I. (2018). Defektologiyaning asosiy masalalari va rivojlanish imkoniyatlari. Moskva: Prosveshchenie nashriyoti.
5. Sultonova, G. T. (2022). "Maxsus ehtiyojli bolalar ta'limi tizimida integratsiya masalalari." Pedagogika ilmiy jurnali, 8(3), 52–59.
6. Tursunov, H. B. (2020). Rivojlanishida muammolari bo'lgan bolalarga maxsus ta'limni tashkil etish usullari. Toshkent: Ilm ziyo nashriyoti.
7. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. (2021). Maxsus ehtiyojli bolalar uchun davlat dasturi. Toshkent: XTV nashriyoti.

8. Vygotsky, L. S. (1983). Psixologik rivojlanishning asosiy qonuniyatlari. Moskva: Pedagogika nashriyoti.